

BÜNTETŐ JEGYZŐKÖNYV

Mikorra fölébredtem, s tagjaimat nyújtóztatva próbáltam elűzni szememből a nyomorúságos álom maradványait: körülöttem már kicserélődtek az útitársak. Egészen új emberek ringatóztak a kocsi kopott barna fapadjain, meglehetősen gyéren. Mostanában sok a hely a vonatokon, sem a diákoknak nincs karácsonyi vakációjuk, sem szabadságolási időszakuk a katonáknak. Ilyenkor érdemes utazni.

Dörzsölgettem a szemem, s próbáltam tájékozódni az új útitársak között.

Szalmakazal hajú, gondozatlan bőrű szőke hajadon üldögélt velem szemben, jámbor orcával s bamba, üres tekintettel. Ujjait összefonta, két kezét az ölében nyugtatta, s hiába vette föl az útra a legjobb ruháját: valami elriasztó lomposság áramlott egész lényéből. Határozottan ellenszenvesnek tűnt már első pillanatra. S ráadásul el nem fordította volna rólam a nagy kerek szemét egy világért! Kitartóan bámult, mintha föl akart volna falni a tekintetével. Afféle nagydarab nő, szétömlő mellekkel, amelyekre ha rápillantunk, okvetlenül felötlik bennünk a gondolat: vajon hány férfinak szolgálhattak ez ideig puha vánkoslal e lágyan elernyedte keblek? Szétfolyó volt különben az egész teste, a szoknyája pedig szűk, hogy csak úgy dagadozott benne izom és hár, sőt a nagy feszülésben láthatóvá lett a derekáig fölszaladó hárnyakötő vonala is, a csat, amellyel a pertlit a hárnyaszárhoz erősítette, s a gomb, amellyel a csatot biztosította.

Petyhüdt volt az arca, de ez a petyhüdtség mintha nem lett volna őszinte: a nő lénye erőszakosságot, mindenre elszántságot árult el, s az a makacs kitarítás, ahogy le nem vette volna a szemét rólam, megvillantotta egész egyéniségét. Nem szívesen néztem rá, de hiába próbáltam el-elkapni a tekintetem, valami újra meg újra visszavonzott feléje. Bosszankodtam is már miatta. Lám, ez az a nőtípus, akitől nem lehet szabadulni! Aki a saját akaratát minden körülmények közt harciasan érvényre juttatja, s jaj annak a férfinak, akit a karmai közé kerít. Az ilyen nőtől egyetlen biztos menekvés: a halál.

Hogy mi minden át nem cikázik az agyamon, te szent isten! Itt ülök, rápillantok erre a szerencsétlen, kopott külsejű, nyilván nehéz sorsú nőre, és a lehető legrosszabbakat tételezem föl róla, minden alapos ok nélkül, csupán a látszatok alapján! Lehet, hogy nem is leány, hanem gyermekeivel vesződő, sokat és fáradhatatlanul tevékenykedő édesanya, aki nehezen tudja előteremteni családjának a mindennapi betevő falatot?! A lötyyedt has mindenesetre arra enged következtetni, hogy átesett már jó néhány szülésen...

Nos: következtetés, meditálás, gyanúsítás, szőrszálhasogatás, elemzés meg elképzelés, megannyi ákózott játéka a pihent agyvelőnek!

Közben már a lábán feszülő harisnyát nézegettem. Az erősen kidudorodó lábikrákon tetszetősen feszült az olcsó portéka. Talán valamelyik végkiárusításon vásárolhatta. Mostanában gyakori városi kereskedésekben a végkiárusítás. Csőd mindenfelé! Bár akadnak élelmes kereskedők, akik kifogják a szelet a vitorlából, s az efféle kis katasztrófát is saját zsebük megtömésére használják föl. Manapság nem okvetlenül jelent csődöt az üzletben a végkiárusítás! Egyesek nagy rikító betűkkel kiírják a sajnálatot keltő jelmondatot, sőt még újságokban is hirdetik; a tömeg ellepi a boltot, hogy olcsón vásárolhasson, a kereskedő megszabadul hitvány raktári árujától, s aztán újrakezdi, új befektetéssel spekulál, legfeljebb címet, firmát cserél...

A nőnek a térde fölött gusztustalanul vastag volt a lába, ott már nem lett volna érdemes kíváncsiskodnia az amolyan mindent firtató tekintetnek, amely darabonként szedi le a ruhát a női testekről, miközben az illetők, szegények, mit sem sejtve, ott állanak kiszolgáltatva és gyanútlanul a vetkőztető szemek tüzeiben. Hát köszönöm szépen, ezt a nőt nem szeretném meztelenen látni; maradok a harisnyánál, amely barna és olcsó, s eltakarja a visszereket.

A nő pedig rendületlenül nézett, igézett, bűvölt: belém akasztotta szemének makacs horgát.

Mialatt én menekülve önmagamba gubbaszkodtam, nyakamat behúztam a vállam közé, figyelmemet próbáltam elterelni, s fantáziámat fölserkenteni, hogy kedvesebb tájakra száguldozzék. Nem akartam tovább foglalkozni a nővel, aki úgy ült előttem, ölébe ejtett kezekkel, bárgyún, akár a végzet. Emlékeket próbáltam felidézni, régebbi és újabb utazásokat újraélni, arcokat fölleleveníteni. Nehezen múltak a percek. Lassan maradoztak el az állomások a két-háromszáz kilométeres útszakaszon, döcögött a személyvonat, imbolyogtak, hintáztak a derékba tört utasok, a fülke lámpája hol fölélénkült, hol kihunyni készült. Kintről fekete szemével bámult be az éjszaka. Senki sem beszélt, csak olykor nézték végig egymást az utasok, gyanakodva. Sokféle ember gyűlhet össze egy ilyen vonaton. Micsoda sorsok keresztezik egymást rövid pár órára e csattogó-kattogó alkotmányban?! Az ország minden tájáról verődnek itt össze utasok, s száguldanak ügyes-bajos dolgaik után.

A hétköznapok forгатagában, az élet ezernyi gondja-baja közepette magam is csaknem megfeledeztem a büntetésről, amit legutóbbi utazásom alkalmával sóztak a nyakamba. Most, hogy a vonat újra ringatott, s ismét csattogtak alattam az acélkerekek, a fölszakadt seb sajogni kezdett, és égett. Kínozott a tehetetlenségem. Tisztára lebőrölik az egyszerű állampolgárt egy ilyen négyszázhusz lejes büntetéssel, amit nekem kellett volna megfizetnem. De miből? A havi jövedelmem legtöbbször nem tette ki a büntetés összegét. Persze, ha azon nyomban, amikor a kalauz

„tetten ért”, kifizettem volna, csak száz lejembe kerül. Sajnos, nekem akkor sem hányódott a zsemben annyi pénz: így aztán elkészült a szokásos jegyzőkönyv. Igazoltam magam, aláírtam. Pénzem ezzel sem lett több, ellenben a büntetés négyszázhusz lejre emelkedett. Tökéletes eljárás, isteni logikája van, és irgalmatlan a „kihágást” elkövetővel szemben: arra spekulál, hogy miképpen lehet az áldozatot minél jobban megkopasztani, és nem ismer könyörületet.

Ismét bosszúság öntött el, mert arra gondoltam, hogy mennyire nem voltam hibás ama bizonyos „kihágás” elkövetésében. Lám, ez úton is ünnepélyesen kijelentem: nem állt szándékomban sem bekoszolni, se megkarcolni, se koptatni vagy bármi módon rongálni az államkincstár vagyonát képező fapadot, s mindaz, ami történt, idegen tőlem. Tudatában voltam, hogy a lábát nem szabad a padra föltenni, mert ezért szigorú bűnhődés jár. Nem áltatom magam tudatlansággal, ami különben sem mentesíti a „bűntett” elkövetőjét a következményektől. Újságírói gyakorlatomban itt-ott magam is beleszagoltam a társadalmat szabályozni próbáló jogrendszer paragrafusáiba. Éppen ezért, ama tragikus esetet megelőzően, a legnagyobb elővigyázatossággal jártam el. Mielőtt végigdőltem a kopott fapadon – határozottan emlékszem –, a lábam nem tettem föl. Viszont őszintén be kell ismernem (s az egészben ez a legbosszantóbb!), hogy amikor a kalauz megrázta a vállamat, s én tanácstalanul meredtem rá álomtól vérmes szememmel, a lábam valóban a padon volt. S még azt is bevallom, hogy azon a kőkemény padon (lévén a vasúti kocsik padjai a legkeményebb fából) oly jól és kényelmesen aludtam, mint ahogy magasabb rangú állami főfunkcionárius a maga tengerifű-matracral bélelt, selyempaplanos hálókocsijában. Bűnömet töredelmesen szántam és bántam, s nyomban ki is fizettem volna a száz lej büntetést, ha történetesen lett volna akkora összeg a birtokomban. Nem volt. Tehát a kalauz a legközelebbi állomáson előállított az állomásfőnökénél, s gyorsan egy négyszázhusz lejes jegyzőkönyvet

facsarítottak, én meg aláírtam, s még örültem is, hogy legalább a személyi igazolványom nálam volt. Különben sokkalta cifrábban megjárhattam volna! Rendőrség, miegymás. S csak később, amikor meditálni kezdtem a történetek fölött, ötlöttek föl bennem némely kérdések, ilyesmik: hogyan lehetek én alvás közben felelős a lábaimért, amikor hasonló állapotban sokkalta nemesebb testrészeim is kilopóznak ellenőrzésem hatósugarából?

A vonat ringására s a kerekek egyhangú csattogására újra föltámadt bosszúságom és keserűségem hamarosan tovaosont. Csak a tehetetlen töprengés maradt meg bennem: honnan az ördögből fogom kifizetni a négyszázhusz lejt? Ha nem fizetek, bíróság elé idéznek. Az utazás újabb kiadás. A bíróság meg szintén rám húzza a vizeslepedőt, s minden reményem megvan rá, hogy még meg is toldja az eredeti összeget a perköltségekkel. Végül aztán fülön csípnek, s leületnek velem annyi napot, amennyi – napi 20–25 lejével számítva – az összegből futja. Világéletemben törvénytisztelő ember voltam, ilyenek neveltek ott-hon a családban, és így tanítottak az iskolában. De a törvénytiszteletre figyelmeztettek a saját tapasztalataim is. Igyekszem tehát észrevétlenül beilleszkedni a fennálló rend kereteibe, hogy az nekem semmiféle felesleges anyagi megterhelést ne jelentsen, mert azt igazán nem bírnám ki! S tessék: derült égből csapott le rám a villám! A lábaim miatt, amelyeknek létezéséről mostanig csupán tyúkszemfájdalmakkal szereztem tudomást, nagy ritkán, főleg időváltozások alkalmával, – no meg amikor a cipész kicsire szabta a cipőm. Volt gondom tehát bőven, s ahogy forgattam magamban a történeteket, és fölrémlett előttem a fogház, egyre terhesebbeket sóhajtoztam. Elfelejtettem már az ellenszenves arcú amazont, el az olcsó barna harisnyát s azt is, ami ott kezdődik, ahol a harisnya szára végződik. Mindent elfeledtem, – de ekkor az ismeretlen leány váratlanul előrehajolt, és nagyon szelíd, nagyon barátságos hangon megkérdezte:

– Hová tetszik utazni?

A kérdés fölriasztott, s szemöldököm összerándult. Erre a bizalmaskodásra nem voltam elkészülve. Sietve, kurtán, egyetlen szóval válaszoltam, megmondtam az állomás nevét, ahol lejár a vasúti jegyem. Meglepetésemben csupán röpké pillantást vettem a nő arcára, de láttam, hogy halványan elmosolyodik. A mosoly valamiféle leírhatatlanul kellemetlen, feszélyező érzést kavart föl bennem: undort vagy – enyhébben szólva – legyőzhetetlen ellenszenvet. Éreztem, hogy nyelvem gyökere táján miként ölt formát ez az idegesítő rossz érzés, és árad szét a számban, szét az egész testemben. Keserű fintor támadt az arcomon. Nem tehettem róla, ösztönösen huzakodtam ettől a nőtől, minden különösebb ok nélkül. Az ablakra néztem, figyeltem, s úgy tettem, mintha látnék valamit. Pedig csak a fülkében jobbra-balra hintázó arcokat verte vissza a fekete üveg...

Útitársnőm azonban rossz arcismerő lehetett. Én csak egy szót ejtettem ki, egy állomás nevét, azt is dörmögve, kelletlenül. Annál bővebb áradással eredt meg a beszéd az ő húsos száján! Nem kellett kérdez-nem, oda se kellett figyelnem: ő mosolyogva, barátságosan darálta le összes életkörülményeit, kitérta magát, rendkívül közlékenyen, szívélyes hangon, mintha régi ismerőssel beszélgetne. Megtudtam hamarosan, hogy Bukarestből utazik, s még hajnalban ült vonatra, öreg szülei látogatására indult. Harmadik esztendeje él a fővárosban, ahol egy gazdag családnál végez bizonyos teendőket. Nem cseléd, ó, nem, „hanem a gyermekekkel, tetszik tudni...”

(Nekem nyomban a Kőkereszt jutott eszembe, amelyről nemrég olvastam egy megható regényt, Bukarest nyomornegyede jelent meg képzeletemben, roskadozó, szegényes, bádogtetejű házaival s az utcai lámpák fénykörében imbolygó árnyékokkal, ténfergő női alakokkal. A vidékről fölkerülő cseléd lányok közül sokan lobbantották el az életbe vetett utolsó reményüket ezen a siralmas tájon... S ez a nő, aki szétömlő testével ott terpeszkedett szemben velem a vasúti kocsifapadján, lábán az olcsó harisnyával,

arcán az utazás okozta gyűröttséggel... Ki tudhatja, honnan jön?)

Útitársnőm egyre csevegett, darált, be nem állt a szája. Arról, hogy mennyire fáradt az utazástól! Hogy már attól félt, nem is kap ülőhelyet. Amikor átszállt, nyomban látta, hogy milyen mélyen belesüppedtem az álomba, s azon csodálkozott, hogy nem volt tátva a szám, mint ahogy az ülve bóbiskoló embereké szokott, s hogy nem csorgott le szájam szélén a nyál. Ő eddig mindenkit nyitott szájjal s csorgó nyállal látott aludni a vonaton. Rémes, hogy az utasok mennyire nem adnak magukra, s nem törődnek a társaikkal. Meg hogy tulajdonképpen ez az illedelmes alvás irányította rám a figyelmét. Egészen közel hajolt hozzám, tüzetesen szemügyre vett, és megállapította, hogy „jóképű fiatalember” vagyok...

Bizalmaskodó kelepelése annyira kihozott a sodromból, hogy a menekülés vágyával nézegettem körül, s közben figyeltem, nem hallják-e mások is ezt a kerteletlen vallomást. Nincs rondább dolog a tolakodó, bizalmaskodó nőnél! Ez pedig, mintha rajtunk kívül senki más nem ült volna a fülkében, rendületlenül fújta a magáét! Milyen kár, hogy nem borotválkoztam meg! Hanyag fiatalembernek lát-szom, nem törődöm a külsőmmel, bár a „magunk fajta embernek” – s itt előbb reám, majd saját magára mutatott párnás kezével – kisebb gondja is nagyobb a külsőmnél. Az igazi úriemberek mindennap borotválkoznak, illatos kölnivízzel, puha, finom krémmel és púderrel kenik az arcukat. De hát látja ő, hogy én egészen másféle vagyok. Ellenben a felöltőmet, azt igazán kitisztíthattam volna! – Kellemetlen érzés osont át rajtam, igazában csak most láttam meg, hogy a nyakamtól származó zsír a hosszas viselésben valóban belepte a felöltő gallérját. És miért nem nyíratkozom rendszeresen? Vagy azt képzelem, hogy „egy jóképű fiatalember” mindent megengedhet magának?

Fészkelődtem, zsörtölődve dörmögtem magamban. Mi köze ennek az én hajamhoz meg a felöltőmhöz?

Talán felkértem, hogy megnyírjon vagy megszabadítsa a zsírtól a kabátom gallérját? Alaposan kioktatott. De végül már mentséget is talált elhanyagoltságomra: persze, ha nekem úgy tetszik, hogy ne törődjem a külsőségekkel, az az én dolgom, s ha nem szégyellem olyan cipővel vonatra ülni, amelynek oldalán kifeslett a bőr, ő azt is megérti, s méltányolja, mert az ilyen külső egyáltalán nem vall anyagiag gondolkozásra. Teljesen egyetért velem, amikor öltözékem elhanyagolásával tüntetőleg kinyilvánítom, hogy nem a ruha teszi az embert.

Helyeslőleg bólintott, amitől kis toka gyűrődött az álla alá:

– Hát igen. A pénz nem minden! – röppentette el a sóhajtást.

Aztán a mai fiatalemberekről szedte le a keresztvizet, úgy általában. Mivelhogy a mai fiatalemberek csakis anyagi érdekeket hajszolnak, és a mai időkben egy szegény leánynak nem lehet férjhez menni, családot alapítani... A kellemetlen szóáradat egyre intimebb húrokat pengetett. Már azt mesélte, hogy neki is volt nemrégén egy kéréje, egy géplakatos, akinek állása is volt és annyi jövedelme, hogy abból szerényen megélhetett volna egy család.

– Stramm, ügyes fiú volt – mondta fél karját könyökben meghajlítva, a mell felé rántva. – Már szinte jegybe is léptünk, csak épp a gyűrűket kellett volna megvenni.

Utolsó pillanatban derült ki, hogy a „pali” tévedett. Mert ő szegény leány, neki semmije sincs azon kívül, amit két dolgos karjával keres, csupa gyötrellem az élete, és otthon élő öreg szüleire is gondolnia kell...

Forgattam a szemem jobbra-balra, hogy ne kelljen ránézni, de a fületem nem dughattam be, kénytelen voltam hallgatni a szóáradatot. Szerettem volna átülni valahová. Éppen ez irányba nézelődtem, amikor a hölgy nagy sóhajtással pontot tett szavai után. Megnyugodtam. Talán végre elhallgat.

De hirtelen máris nekem szögezte a kérdést:

– Mondja csak, magának tulajdonképpen mi a foglalkozása?

Feleljek? Nem kötelező. Konokul az ablak sötét üvegére függesztettem a tekintetem. Mondjam meg neki, hogy holmi firkász vagyok? Nem! Hirtelen támadt ötlettel szemérmetlenül hazudtam:

– Sofőr...

S ahogy ezt a szót kimondtam, szégyenkező pillanásom máris a kezemre tévedt. A kezem fehér, fizikai munkának nyoma sem látszik rajta. Inkább amolyan úri, hosszú ujjú kéz, amelyről mindig megállapították az ismerőseim, hogy kitűnően tudnék vele zongorázni. Körmeim árkában nem ülepedett le az olaj, se a bőr pórusaiban a vaspapor maradványa. Előbb rejteni igyekeztem előle, aztán eszembe jutott az az olcsó cernakesztyű, mely a zsebemben várta az igénybevételt. Felhúztam. Ezzel meg is nyugodtam, nincs amin ellenőrizni füllentésemet. A nő már eleresztette az újabb szóáradatot, melynek hullámai összecsaptak a fejem fölött:

– Hát ez igazán nagyszerű, hogy éppen sofőr! Él egy nagybátyám Bukarestben, az is sofőr. Egy bojár-nál volt alkalmazásban havi négyezer fixszel, de tudja maga, hogy mi mellékest csinált még amellet? Ojjé! – s puha, zsírpárnás kezével valami nagyot jelzett a levegőben. – Nemrég akasztott magának egy autót, nem éppen újat, de ő maga rendbe tette, kijavította s most azzal fuvarozik. Dögivel keresi a pénzt! Mondja, talán magának is van saját autója? Egyáltalán, érdemes saját gépkocsit tartani? Azt hiszem, a nagybátyám egy kicsit felvág. A kocsi fenntartása nagyon sokba kerül. Magának mi a véleménye?

Olyan területre siklott a beszélgetés, ahol a magamfajta tapasztalatlan embernek csak elcsúsznia lehet. Mit szólhatnék hozzá? Persze hogy nem érdemes. A benzin, az olaj, az üzemköltség már egymagában sok pénzt megemészt. Hát még az adó! Egyáltalán: mit érdemes ma tartani?

– Maga is azt mondja! Hát ez igazán nagyszerű! – lelkesedett. – Le fogom beszélni a nagybátyámat, hagyja a fenébe azt a gépkocsit. Szörnyű, hogy

mindig az utcán kell vesztegelnie s várni a vendégeket. Közölni fogom vele, hogy magának is ez a véleménye. De mondja csak – hajolt egészen közel, meghitten, bizalmaskodón – ment maga már százhuszassal?

Ráhagytam, bólintottam. Olyan mindegy nekem, csak már elhallgatna, s ne zavarna folyton a körülöttem leskelődő magányban, mely oly édesen, csábítón integetett. A fülke utasai közül már többen erősen figyeltek. Odébb, egyik pad túlsó sarkában fiatal, csinos leány üldögélt, hintázott a vonat lengésére. Mostanig nem vettem észre: a velem szemben hadrinyászó amazon teljesen elvonta a figyelmemet. Most szemem összetalálkozott az övével, s összemósolyogtunk. Ő is a szőke nő széles gesztusokkal kísért előadását hallgatta. Rendre mindenki reá figyelt, jelenléte betöltötte a fülkét, valósággal ránehezedett a levegőre, az utasokra.

Hogy valahogy véget vethessek a szünni nem akaró szózuhatagnak, cselhez folyamodtam: fejem oldalt billenttem, szemem lehunytam, mintha nagyon kísértené az álom. Ásítottam is egyet-kettőt, jó hangosan.

A nő még egyre darált végeszakadatlanul. Szinte sikoltozni kezdett, amint földézte az emléket, miként röpítette őt a nagybátyja százhuszassal az aszfaltúton, behunyta a szemét, szédült, szállott, s ha volt is benne valami félelem, nem maga miatt támadt, nem, ő az életével egyáltalán nem törődött, hanem arra gondolt, hogy ha véletlenül nekiszaladnak valamelyik útszéli telefonpóznának, rémesen meg fogják büntetni őket.

A nő sokat autózott, sok élményt, történetet hordozott a tarsolyában, s csak azt várta, hogy most kirakosgathassa elének az egészet.

Mikor legjobban belehevült: horkintottam néhányat. Ő szétnézett, s elhallgatott. Később kilestem szempilláim közül, s láttam, hogy nagyon unja magát. Merengve nézte a semmit, révedezve bámult maga elé. Időnként újra és újra horkintottam. Valamivel később rajta is erőt vett az álmoság. Előbb a fejét ejtette előre, aztán hirtelen kiegyenesedett, vissza-

rántotta magát, de lassan-lassan ő is álomba szenderült...

Kényelembe helyezkedett. Könnyű volt neki, senki sem ült mellette, bőven volt helye. Összehajtogatta a kabátját, s párnát rögtönzött belőle. Ám, úgy látszik, maga is tisztában volt a vasúti szabályzat tilalmai-val, mert a lábát nem merte fölteni az ülésre. Derékből megtörve, kényelmetlen helyzetben feküdt. Persze csak addig, míg hatalmába nem kerítette az álom. Akkor aztán a lábai cipőstül s habozás nélkül megindultak, és zavartalanul egy szintre helyezkedtek a fejével a fapadon, mely – magunk közt mondván – olyan ütött-kopott volt, hogy szeges csizmával se lehetett volna ártani neki.

Végre! Megkönnyebbülten lélegzettem föl. Egyedül maradok gondolataimmal, nem kelepel folyton a fülemben ez a szélmalom. Kinyitottam a szemem. Egészen jól éreztem magam, s némi kárörömmel szemléltem az előttem dudorodó terebélyes testet.

Első pillanatban átláttam a veszélyt.

Mindjárt be kell toppannia a kalauznak. Akkor aztán jön a száz lej. Nem fizet? Jegyzőkönyv. Négyszáz-húsz lej büntetés. Pillanatra fölébredt bennem a szánalom, a szolidaritás halvány pislákolása: szegény leány, – bizonyára neki sem hányódik a retiküljében a száz lej. Ki tudja, mennyit kell vesződnie azokkal a gyermekekkel, s hogy megszenved azért a pénzért! Föl kellene ébresztenem, s figyelmeztetnem a veszélyre! Már előre is hajoltam, nyújtottam a karom, hogy megrázzam a vállát...

De visszarettentem. Az előbbi túlzottan kedves és negédes csevegés után a hölgy még félremagyarázza figyelmességemet: közeledésnek értelmezi, s ha nem egyéb, ott nyomban, szemérmetlenül a nyakamba borul! Főleg: folytatja a halandzsáit, vége-hossza nem lesz a hálálkodásnak, s kutya kötelességének fogja tartani, hogy ne engedjen unatkozni a hosszú úton.

Haboztam, nem bírtam elszánni magam a mozdulatra. S addig forgattam magamban az elhatározást, míg egyszer – valóban nyílt a fülke ajtaja, s előbb egy kormos üvegű, négyszögű vasúti lámpás, majd

mögötte a kalauz fenyegető alakja jelent meg, mint bolyongó éjjeli kísértet.

Késő.

Dermedt karomat már hiába nyújtottam volna ki megmentő szalmaszálként.

Többen szunyókáltak a fülkében, igazi mélyen, álmok álmával, elcsigázottan. De olyan megnyugodva senki sem aludt, mint a boglyas hajú nő. A kalauz, mintha szolgálata során kifinomult ösztöne vezérelné, egyenesen hozzálépett, s nem is a vállát kereste, hanem gömbölyű farát rázta meg:

– Halló, kisasszony! Maga nem tudja, hogy a lábát nem szabad föltenni a padra?

Riadtan tápáskodott föl, s olyan zavartan és tanácstalanul nézett körül, mintha nem tudná, hol van. Rábámult a kalauz lámpására, az sértette a szemét, hunyorgott. A kék egyenruhás férfi mereven állt előtte, nézegette az utas arcát. Biztosan ő is csúnyának és visszataszítónak találta, s ezért rideg, hivatalos hangon mondta be neki a büntetést:

– Száz lej.

– Tessék? – hült meg a nőben a vér.

– Fizessen. Különben jegyzőkönyvet veszek föl, az pedig drágább...

A nő tátogott, levegő után kapkodott, kétségbeesetten tiltakozott. Egyre a szemét dörzsölte, mintha rossz álmot látna:

– De kérem... Én... Ön... Maga... Hogy képzeli? Le se hunytam a szemem!

– Gyerünk! – mondta a kalauz, és intett a fejével.

A szőke hölgy, akár az alvajáró, zúgolódva és tiltakozva indult utána, s közben könyörgő pillantást vetett rám, hogy segítsek rajta, húzzam ki a csávából. Hiszen ő nem is aludt, itt beszélgettünk kettesben, csak éppen végigdőlt a padon, mert a lábai már dagadni kezdtek a hosszú utazástól.

Furcsán éreztem magam, beleizzadtam: furdalt a lelkiismeret, s szégyenkeztem. Lesütöttem a fejem, nem mertem a kellemetlen helyzetbe sodródott útitárs szemébe nézni. Legszívesebben benyúltam volna a mellzsebembe, kihúztam volna a pénztárcámat, hogy

kifizessem helyette a száz lejt, – de a tárcám üres volt. Hiába tettem olyan mozdulatot, mintha vakaróznék.

A megszégyenülésnek, az aljasságnak ilyen nyomasztó súlyát sohase éreztem. Ha széthordoztam tekintetem a fulkében, úgy rémlett, az álmukból fölriasztott utasok mind engem néznek, megvető szemrehányással. Szerettem volna elrejtőzni, elbújni, eltűnni, mintha itt sem lettem volna...

Két-három állomáson is megállt a vonat, míg aztán útitársnőnk újra visszakerült közénk. Szomorú, haragos arccal vánszorgott előbbi helyére, hátrasímtotta a haját, s leült. Nem nézett senkire, nem szólt senkihez. Nem is kérdezte senki. Lehet, hogy kifizette a száz lejt, hiszen a retiküljét is magával vitte. Lehet, hogy nem volt nála annyi pénz, s inkább tűrte, hogy az egyik állomáson fölvegyék a jegyzőkönyvet szerencsétlenséget hozó lábairól. Bár az is lehet, hogy alkudozni kezdett a kalauzzal, markába nyomott egy húszast, s ezzel lezárult az ügy. Utóvégre a kalauz is ember, az is szereti azokat a csintalanul ficánkoló fémdarabkákat, amelyekre öfelsége a király képe van préselve. Tudtommal a büntetés után járó pénz fele őt illeti, de ami biztos: biztos – gondolhatta a kalauz –, jobb ma egy húszas, mint holnap – semmi. Mert hátha a bíróság sohasem tudja bevasalni ezen a kócos, szapora szavú fehérnépen azt a száz lejt?! Vagy pláne négyszázhusz lejt!?

Bocsánatkérő pillantásokat vettem a kövér leányzóra, kerestem nagy, nedves szemeit, hogy beléjük nézzek.

De most már ő nem pillantott reám.

Szerettem volna, ha beszélni kezd, ha újra hallom ellenszenves, idegesítő hangját, a kiszínezett történeteket az autózásokról, a nagybátyjáról meg a százhuszas sebességről...

Szemét embernek éreztem magam.

Ő meg csak hallgatott, többé egy szót se szólt hozzám.

Csókfalva, 1935